

КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

О. М. КУТИК

Україна, Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

І. П. ШКОЛЬНИЙ

Україна, Запорізька область, НВК «Дитячий садок – ЗОШ І-ІІІ ступенів»

Кам'янсько-Дніпровської міської ради

Одним з основних завдань навчально-виховної діяльності сільської школи є формування у підростаючого покоління розуміння своєї органічної єдності з навколишнім середовищем і переконання в тому, що покращення життя залежить, насамперед, від збереження середовища проживання. Навколишнє середовище стає найважливішим педагогічним засобом виховання індивіда, а екологічна робота - одним із шляхів розвитку сільської школи в сучасних умовах. Оволодіння умінням спілкування і взаємодії з навколишнім світом сприяє розвитку вільної особистості, здатної до самовираження і самореалізації.

В той же час, за роки професійної діяльності педагогічний колектив навчально-виховного комплексу «Дитячий садок – загальноосвітня навчальна школа І-ІІІ ступенів» Кам'янсько-Дніпровської міської ради виявив ряд проблем. По-перше, відзначається низький рівень екологічної культури школярів. Відношення до навколишнього світу є безсвідомо егоїстичним. По-друге, є невисокою соціалізація особистості учня. Нерозуміння та небажання засвоювати зразки поведінки, соціальні норми та цінності, які необхідні для вдалого функціонування в суспільстві, в оточуючому світі. По-третє, спостерігається недостатній рівень мотивації екологічного виховання. Так, діагностика мотивів екологічного навчання, яка проводилась у 2011 році серед учнів 5-11 класів засвідчує, що 20% з них не бачать потреби в охороні природи, 30 % вважають, що безпосередньо самі ніякого відношення до охорони навколишнього середовища не мають, 23 % мають ситуативне ставлення до проблеми збереження природи та тільки 27 % мають активне, творчо-особистісне ставлення до зазначеної проблеми. Виходячи з цього, педагогічний колектив протягом останніх декілька років працює над проблемою формування екологічної культури учасників навчально-виховного процесу.

В світлі цього постає питання відстеження ефективності зазначеної роботи з метою своєчасної корекції її майбутніх результатів. Підґрунтям для забезпечення контрольно-аналітичного супроводу формування екологічної компетентності учнів має стати педагогічна діагностика, за структурою до якої належить низка відносно самостійних процедур, найважливішими з яких є педагогічний контроль та оцінювання, а також накопичення статистичних даних та аналіз ситуації з її подальшим прогнозуванням.

Контроль розглядають як одну із функцій управління. Це є система спостереження і перевірки процесу функціонування відповідного об'єкта. Він спрямований на вирішення трьох завдань – виявлення відхилень фактичних результатів управління від передбачених, з'ясування причин розходження мети та результатів управління, визначення змісту регулюючої діяльності з метою зведення до мінімуму наявних відхилень.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (П. Блонський, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, О. Леонт'єв, І. Поспелов, С. Рубінштейн, Л. Фрідман та ін.) свідчить про те, що аналітичну діяльність ототожнюють зі здійсненням розумових операцій (порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, аналогія, класифікація). Однак на сучасному етапі особливого значення набувають дослідження авторів (С. Векслер, Т. Воропай, І. Загашев, М. Ліпман, Є. Полат, Дж. Стіл, Т. Олійник, Д. Халперн, М. Холодна та ін.), що пов'язують розв'язання проблемних ситуацій у професійному середовищі з такою аналітичною діяльністю, яка спрямована на *опрацювання інформаційних потоків за умов їх швидкого оновлення*. Ми погоджуємося з думкою науковця О. Савченко, яка визначає аналітичну діяльність як один з видів розумової діяльності, призначеної забезпечувати інформаційні потреби особистості за рахунок переробки вихідної інформації та отримання якісно нового знання [2, с. 7].

Звернемо увагу на функції контрольно-аналітичної діяльності. Перш за все – оцінна (встановлення відмінностей фактично досягнутого стану від запланованого шляхом порівняння з установленими критеріями). По-друге, діагностична (визначення якісної характеристики об'єкту, який аналізується, з'ясування взаємозв'язків). По-третє, пошукова (обґрунтування рекомендацій по переводу об'єкту в бажаний стан, виявлення глибинних резервів, підвищення ефективності діяльності).

Виходячи із вищезазначених функцій контрольно-аналітичної діяльності, надамо характеристику поняття «екологічна компетентність» та визначимо її складові.

Ми розглядаємо екологічну компетентність як категорію екологічної діяльності, яка пов'язана з екологічною свідомістю, екологічним мисленням та екологічними цінностями. Екологічна освіченість, окрім наявності екологічних знань, умінь і навичок, включає ще сформованість цінностей, установок, особистісних сенсів, що забезпечують готовність дитини до діяльності, але ще не визначають компетентності. Екологічна компетентність має діяльнісний характер і передбачає здатність мобілізувати знання, ставлення дитини, готовність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації [3, с. 7].

Виділяються 3 складових компонента екологічної компетентності: 1) аксіологічний (ціннісно-мотиваційний); 2) когнітивний (змістовний); 3) діяльнісний (практичний, технологічний) [1].

Розглянемо співвідношення кожного компоненту та можливих методів збору інформації щодо їх прояву (табл. 1).

Таблиця 1

**Співвідношення компонентів екологічної компетентності учнів
та можливих методів збору інформації щодо їх прояву**

Складовий компонент	Прояв компоненту	Методи збору інформації щодо прояву компонента
Когнітивний компонент	<p>Знання принципів організації та функціонування екосистем, що визначають якість навколишнього середовища, виробництва та здоров'я людини.</p> <p>Знання про екологію рідного краю.</p> <p>Вміння правильно аналізувати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки екологічних проблем.</p> <p>Вміння прогнозувати екологічні наслідки людської та професійної діяльності, оцінювати екологічні відносини у контексті концепції стійкого розвитку країни.</p>	<p>Здійснення педагогічної діагностики ЗУН учнів з природничого циклу за наступними напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - понятійний (знання фундаментальних біологічних понять); - теоретичний (знання основних біологічних закономірностей і проблем); - фактичний (знання фактичного матеріалу); - практичний (знання, уміння і навички практичного характеру). <p>Запровадження моніторингу навчальних досягнень учнів з природничо-математичних дисциплін.</p>

		Розгляд попередніх та підсумкових результатів навчальної діяльності учнів та екологічної освіти на інституційному рівні на засіданнях педагогічної ради, психолого-педагогічних колоквиумах, творчої лабораторії вчителів природничо-математичних дисциплін.
Мотиваційно-ціннісний компонент	<p>Почуття співпереживання та співчуття природі.</p> <p>Незалежність в екологічних судженнях.</p> <p>Переконаність у необхідності щоденно дотримуватися міри, норм і правил природокористування, бережливого відношення до природного середовища у повсякденному житті та професійній діяльності.</p> <p>Стійкий інтерес до проблем взаємодії суспільства з природою, розуміння необхідності розв'язання виникаючих протиріч.</p> <p>Необхідність у пізнанні екологічних відносин, інтерес до них у процесі навчання.</p>	<p>Здійснення анкетувань та опитувань учнів щодо рівня сформованості мотивації щодо природоохоронної діяльності.</p> <p>Запровадження моніторингу екологічної вихованості учнів.</p>
Діяльнісно-практичний (рефлексивно-результативний) компонент	<p>Вміння протистояти проявленням екологічного вандалізму у повсякденному житті, та соціальній діяльності.</p> <p>Звичка дотримуватися екологічних норм поведінки та проявлення екологічної ініціативи в процесі оволодіння майбутньою професією [6].</p>	<p>Аналіз результатів педагогічного спостереження за учнями в ході проведення екологічних акцій, предметних тижнів, роботи в гурту екологічної спрямованості тощо.</p> <p>Аналіз результатів участі учнів у олімпіадах, конкурсах з екологічної тематики.</p>

Моніторинг рівня сформованості екологічної компетентності проводиться відповідно до програми, затвердженої на засіданні педагогічної ради. При здійсненні аналізу кількісних результатів педагогічної діагностики рівня сформованості екологічної компетентності учнів необхідно використовувати математичний апарат – статистичні методи, метою чого повинно стати: аналіз існуючого положення;

виявлення тенденцій; прогнозування показників у найближчому майбутньому. Виявленню чинників, які впливають на рівень сформованості екологічної культури школярів, допоможе проведення кореляційно-регресивного аналізу. Наприклад, до таких чинників можна віднести якість кадрового, методичного та дидактичного забезпечення здійснення екологічної освіти та виховання тощо.

Таким чином, екологічна компетентність проявляється у здатності застосовувати екологічні знання й досвід у життєвих ситуаціях, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і непрагматичною мотивацією взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем і відповідальності за екологічні наслідки власної діяльності.

Показниками сформованості екологічної компетентності особистості мають виступати її складові компоненти – мотиваційно-ціннісний, когнітивний та рефлексивно-результативний.

Контрольно-аналітичний супровід формування екологічної компетентності учнів має відповідати ряду вимог: відповідність цілям та задачам діагностики; відповідність та адекватність змісту; сучасність, науковість та технологічність методів і засобів аналізу; наявність системи науково обґрунтованих критеріїв; об'єктивність результатів.

Література:

1. Курманов А. В. Уровни и критерии экологической компетентности студентов колледжа / А. В. Курманов // Среднее проф. образование : ежемесячный теоретический и научно-методический журнал. – 2011. – № 12. – С. 43–44.
2. Савченко Г. О. Формування готовності майбутніх фахівців банківської справи до аналітичної діяльності засобами моделювання : Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Г. Савченко; Харківський держ. пед. університет ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2006. – 20 с.
3. Формування екологічної компетенції школярів: наук.-метод. посібник / Н.А.Пустовіт, О.Л.Пруцакова, Л.Д.Руденко, О.О.Колонкова. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 64 с.

Надійшло до редакції 30.09.2013 року